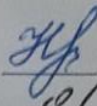

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет ветеринарної медицини

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

 Людмила НАГОРНА

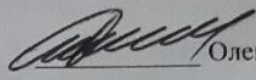
“20” 01 2025 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри внутрішніх хвороб фармації та біохімії

Протокол № 9 від 17 01 2025 р.

Завідувач кафедри

 Олександр НЕЧПОРЕНКО

”РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП Ветеринарна медицина

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ
«АНАТОМІЯ З ЛАТИНСЬКОЮ ВЕТЕРИНАРНОЮ ТЕРМІНОЛОГІЄЮ»

Спеціальність: Н6 «Ветеринарна медицина»

Освітня програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробник: Лариса ПЛЮТА, доцент кафедри
внутрішніх хвороб фармації та біохімії

Суми – 2025

Вступ

Навчальна дисципліна «Анатомія з латинською ветеринарною термінологією», є базовою навчальною дисципліною для майбутніх лікарів ветеринарної медицини, займає провідне місце для підготовки студентів на факультеті ветеринарної медицини ОС «Магістр» за спеціальністю 211 – «Ветеринарна медицина».

Дисципліна «Анатомія з латинською ветеринарною термінологією» в системі вищої ветеринарної освіти є одною із найважливіших фундаментальних дисциплін. В процесі її вивчення здобувач другого (магістерського) рівня спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» набуває знань щодо зовнішньої і внутрішньої будови органів, систем організму свійських тварин і птиці у видовому, породному та віковому аспектах у нерозривному зв'язку з його функціями і розвитком. з грамотним використанням латинської ветеринарної термінології. Вивчення дисципліни являє собою адаптовану до потреб ветеринарної медицини класичну модель університетського курсу, який передбачає набуття кожним здобувачем освіти знань визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини та у практичній діяльності лікаря ветеринарної медицини. Дисципліна є базовою для вивчення більшості наступних дисциплін професійного спрямування.

Складовою частиною навчального плану підготовки лікаря ветеринарної медицини ОС «Магістр» за вказаною спеціальністю є навчальна практика з «Анатомія з латинською ветеринарною термінологією». Вона проводиться на 1 курсі в обсязі 30 годин (5 робочих днів) на академічну групу.

Традиційно на кафедрі внутрішніх хвороб фармації та біохімії навчальну практику студентів узгоджують з виробничою діяльністю служби ветеринарної медицини і проводять на базі віварію або навчально-дослідних господарств Сумського національного аграрного університету. При цьому, режим роботи групи студентів визначає викладач – керівник практики, пов'язуючи його з розпорядком дня і графіком виробничих процесів тваринницької ферми, який має місце у господарстві.

Програму навчальної практики і умови її проведення погоджують з головним лікарем ветеринарної медицини господарства перед початком навчальної практики, та затверджують завідувач кафедри і декан факультету.

Програма навчальної практики орієнтована на формування необхідних професійних знань, умінь та навичок, які забезпечують досягнення рівня професійної компетенції, достатньої для реалізації майбутньої виробничої діяльності.

Мета практики:

Основна мета навчальної практики полягає у формуванні компетенцій, з отримання професійних умінь і навичок, для подальшого освоєння загальних і професійних компетенцій, через поглиблення, доповнення та закріплення теоретичних і практичних знань і вмінь отриманих у процесі теоретичного навчання з дисципліни «Анатомія з латинською ветеринарною термінологією». Набуття практичних навичок в умовах виробництва. Вивчення будови організму свійських тварин у нерозривному зв'язку з його функціями і розвитком. Знання з цього предмету створюють основу для вивчення фізіології, гістології, акушерства, клінічної діагностики, терапії, хірургії, ветеринарно-санітарної експертизи та інших розділів ветеринарної медицини. А також застосовування набутих компетентностей і навичок у майбутній професійній діяльності.

Завдання практики:

Реалізація окресленої мети включає обов'язкове виконання кожним студентом або підгрупою студентів тем і завдань, запланованих до виконання у програмі практики.

Основними завданнями навчальної практики з дисципліни «Анатомія з латинською ветеринарною термінологією» є:

- ознайомлення студентів з правилами техніки безпеки роботи з живими тваринами;
- оволодіти методами визначення частин тіла на живій тварині, проєкцій кісток скелета, суглобів та шкірного покриву з його похідними;
- освоїти навички визначення топографії м'язів на живій тварині та опанування взаємозв'язку м'язів зі скелетом мускулатури на живій тварині;
- оволодіти методами визначення особливостей будови і топографії системи органів травлення та дихання;
- набути практичних навичок із застосування методів визначення розташування органів дихання і сечостатевої системи на живій тварині;
- освоїти навички визначення розміщення органів нервової та судинної систем на тілі тварини;
- набути практичних навичок із застосування методів розміщення органів нервової та судинної систем на тілі тварини;
- набути практичних навичок із застосування методів препарування, морфометрії та абрису органів та систем органів організму тварин.

Обов'язковим для зарахування матеріалів навчальної практики для підгрупи є заповнення щоденника з навчальної практики.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень порівняльної характеристики органів різних видів тварин та здійснення інновацій у напрямку вивчення анатомії з латинською ветеринарною термінологією.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтез.
- ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 3. Знання та розуміння предметної галузі та професії.
- ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

ФК 1. Здатність розуміти та встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів – ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних.

ФК 2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.

ФК 3. Здатність дотримуватися правил охорони праці при під час здійснення фахової діяльності, при роботі з живими тваринами, нативними препаратами.

ФК 4. Здатність проводити дослідження різних органів чи їх систем з метою формулювання висновків щодо виду тварин чи їх віку.

ФК 5. Здатність застосовувати методи і методики виготовлення анатомічних вологих препаратів органів, препаратів кісток, суглобів, шкіри.

ФК 7. Здатність організовувати, проводити і аналізувати дослідження та їх результати.

ФК 16. Здатність оберігати довкілля від забруднення відходами тваринництва.

ФК 20. Здатність організовувати, здійснювати і контролювати документообіг під час навчальної практики.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПНР 1. Знати і правильно використовувати термінологію в ветеринарній медицині.

ПНР 2. Використовувати інформацію із вітчизняних та іноземних джерел для розроблення стратегій з вивчення анатомії тварин.

ПНР 3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі.

ПНР 4. Приймати рішення щодо вибору ефективних методів морфометрії, препарування та інших методів анатомічних досліджень різних видів тварин.

ПНР 7. Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів анатомічних досліджень.

ПНР 10. Пропонувати та використовувати доцільні інноваційні методи і підходи вирішення проблемних ситуацій професійного походження.

ПРН 12. Знати правила та законодавчі нормативні акти щодо нагляду і контролю виробництва, зберігання, транспортування та реалізації продукції тваринного і рослинного походження (вологі та сухі анатомічні препарати).

ПРН 13. Розуміти логічну послідовність дій та вміти оформляти відповідну документацію (щоденник) під час навчальної практики з анатомії тварин.

ПРН 15. Знати правила зберігання різних фармацевтичних засобів та біопрепаратів, розуміти механізм їх дії, взаємодії та комплексної дії на організм.

ПНР 17. Знати правила та вимоги щодо біобезпеки, біоетики та добробуту тварин.

ПРН 18. Здійснювати облікову звітність під час фахової діяльності.

ПРН 19. Здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

ПРН 20. Володіти спеціалізованими програмними засобами для виконання професійних завдань.

Бази практики

Базами практики Сумського НАУ для проведення навчальної практики студентів є Ветеринарний кабінет КДК «Vet camp» ФВМ, навчально-дослідні господарства: ТОВ «Молоко Вітчизни», ТОВ «Єкатиринославський», ТОВ НВП «Глобинський свинокомплекс», «Глобинський м'ясокомбінат», Приватні клініки ветеринарної медицини м. Суми ЦВМ «Хелс», «Ветсервіс», Зооветеринарний центр «10 Друзів».

Організація проведення практики

Навчальна практика з дисципліни «Анатомія з латинською ветеринарною термінологією» узгоджується з навчальним планом вищого навчального закладу і

проводиться у відповідності з Положенням про навчальну практику студентів закладів вищої освіти України, в яких передбачена підготовка лікаря ветеринарної медицини.

Організація і проведення навчальної практики з «Анатомія з латинською ветеринарною термінологією» здійснюється згідно наказу ректора університету. Наказ на практику формується за поданням завідувача кафедри внутрішніх хвороб фармації та біохімії і обов'язково узгоджується з деканом факультету ветеринарної медицини та навчальним відділом Сумського національного аграрного університету.

Організацію і керівництво навчальною практикою здійснює викладач кафедри внутрішніх хвороб фармації та біохімії закріплений за даним курсом згідно наказу по практиці за безпосередньої участі лікарів ветеринарної медицини, які є базами практики. Відповідальні спеціалісти забезпечують студентів потрібною для цього інформацією і документацією (журналом техніки безпеки господарства тощо). До навчальної практики допускають студентів, які повністю виконали програму теоретичної підготовки: прослухали курс лекцій та лабораторних занять в повному обсязі, у відповідності до робочої програми освітнього компонента з даної дисципліни.

Перед початком навчальної практики викладач інформує студентів щодо особливостей і специфіки практичної діяльності під час перебування на практиці, дає характеристику бази проходження практики, населеного пункту і місцевості, умов і правил проживання в гуртожитку, проводить загальний інструктаж з техніки безпеки. Після прибуття на місце проведення практики, відповідальний за охорону праці інженер, проводить інструктаж студентам, які в спеціальному журналі відмічають свою присутність і розписуються за його одержання. На фермі студентам проводять окремий інструктаж з техніки безпеки та правил перебування на території ферми, в тваринницьких приміщеннях, щодо поводження з тваринами.

Академічну групу студентів поділяють на підгрупи чисельністю 5-7 чоловік, призначають старших кожної підгрупи. Студенти кожної підгрупи під керівництвом викладача впродовж робочого дня виконують окреме завдання, що є частиною навчального плану практики (визначення ділянок тіла на тварина, топографії окремих органів і систем органів, тощо).

Перед початком опрацювання кожного завдання викладач обов'язково перевіряє рівень і відповідність володіння теоретичним матеріалом студентів підгрупи для виконання практичної складової опрацьовуваної теми. У разі неготовності, студента(ів) не допускають до виконання завдання, поки той не оволодіє теоретичними знаннями для виконання відповідного завдання навчальної практики на належному рівні. Під час навчальної практики викладач консультує студентів, щоденно в кінці робочого дня здійснює контроль виконання завдань практики.

За кожною підгрупою для виконання програми навчальної практики закріплюється певне робоче місце. Студенти підгрупи отримують у лаборанта кафедри за списком матеріали, прилади, інструменти, які по завершенні терміну практики повертають на кафедру, у повній відповідності до переліку.

Починаючи з першого дня практики, кожен студент заповнює щоденник з навчальної практики, куди ретельно занотує всю виконану роботу у відповідності до виконаного завдання впродовж кожного дня практики. Наприкінці робочого дня, кожен студент повинен захистити опрацьовану ним тему, отримати відповідну оцінку і підпис керівника практики. Заповнений щоденник є загальною формою звітності студента за навчальну практику. Щоденник є обов'язковим документом про проходження навчальної

практики. У щоденнику студент повинен кожного дня робити запис про виконання програм практики. Записи в щоденнику завіряються керівником навчальної практики. Керівник навчальної практики зобов'язаний вказувати в щоденнику про виявлення здобувачами освіти сумлінності, ініціативи і відмінних показників проходження навчальної практики, а також про факти порушення студентами встановленого порядку. Щоденник повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та бути оформленим відповідно до вимог чинних нормативних актів. Оцінка є комплексною і відображає сумлінність у виконанні завдань та досконале оволодіння методами, які використовуються в анатомії з латинською ветеринарною термінологією, а також теоретичні знання, що і є підставою для одержання заліку. Його перевіряє і оцінює керівник практики, після чого навчальна практика з даної дисципліни вважається завершеною.

Студенти несуть матеріальну відповідальність за втрачене або пошкоджене майно та навчальне обладнання лабораторії кафедри де проходить практика.

Зміст практики

Зміст практики полягає у набутті студентами практичних навиків, знань щодо зовнішньої і внутрішньої будови органів, систем організму свійських тварин і птиці у видовому, породному та віковому аспектах у нерозривному зв'язку з його функціями і розвитком, з грамотним використанням латинської ветеринарної термінології.

Орієнтовний тематичний план

№ п/п	Тема.	Кіл. год.
1	Ознайомлення студентів з правилами техніки безпеки роботи з живими тваринами. Вивчення на живій тварині та муляжах частин, ділянок, порожнин організму різних видів тварин.	6
2	Вивчення проєкцій кісток скелета, суглобів та шкірного покриву з його похідними, розміщення та взаємозв'язку зі скелетом мускулатури на живій тварині. Препарування органів апарату руху різних видів тварин. Виготовлення сухих препаратів соматичної групи органів.	8
3	Особливості будови і топографії органів різних видів тварин вісцеральної групи. Виготовлення вологих препаратів системи органів травлення та дихання, розташування органів дихання і сечостатевої системи тварин.	8
4	Вивчення розміщення органів серцево-судинної, нервової систем та органів чуття на тілі тварини, їх будова. Виготовлення вологих препаратів даних систем, їх морфометрія та абрис.	8
	Всього	30

Індивідуальні завдання

Для досягнення мети і виконання завдань навчальної практики, кожен студент зобов'язаний виконати отримане на період практики індивідуальне завдання відповідно до його змісту, впродовж терміну практики. Завдання включає виготовлення анатомічного препарату, препарування окремих органів, систем органів, апаратів органів тощо, які визначаються і узгоджуються з викладачем практики.

Методичні рекомендації

Для проходження навчальної практики з дисципліни «Анатомія з латинською ветеринарною термінологією» викладач кафедри ознайомлює студентів з робочою програмою та забезпечує їх необхідними методичними матеріалами для оформлення щоденника з практики.

Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення практики студентів

Для виконання завдань навчальної практики, кафедра забезпечує студентів засобами для фіксації тварин, обладнанням, анатомічними інструментами, наявними матеріалами і медичною аптечкою. Крім цього, студенти використовують матеріально-технічне оснащення бази проведення навчальної практики Сумського НАУ. Навчально-методичне забезпечення практики студентів включає: свійські тварини різних видів, крейда, лінійки вимірвальні, кронциркулі, транспортири, ваги, інструменти, лабораторний посуд, схеми, муляжі, таблиці, дезінфікуючі речовини, консерванти тощо.

Вимоги до написання щоденника

Щоденник з навчальної практики заповнюють згідно вимог, що представлені в ньому, з повним аналізом отриманих результатів. Під час складання заліку необхідно пояснити наведені дані. У щоденнику студент повинен кожного дня робити запис про виконання програм практики. Записи в щоденнику завіряються керівником навчальної практики. Щоденник повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики згідно програми практики та бути оформленим відповідно до вимог чинних нормативних актів.

Форми та методи контролю

Обов'язковою для студента є наявність щоденника з практики і методичної літератури під час виконання завдань навчальної практики. Результати виконаної роботи, власних досліджень та їх аналіз студент записує в щоденник навчальної практики, який надає для оцінювання керівнику практики щоденно. Після виконання програми навчальної практики і оформлення щоденника, який є підставою для її зарахування, остання вважається завершеною. Оцінювання практики проводиться викладачами, що вели навчальну практику, за сумлінність у виконанні завдань та досконале оволодіння знаннями і методами, які використовуються у анатомії з латинською ветеринарною термінологією, а також за теоретичні знання.

Студенту, який частково або повністю не виконав програму практики з поважних причин (за наявності підтверджуючого документа), або без поважних причин, терміни виконання та проходження практики можуть бути перенесені на інший період, згідно наказу по деканату. Завдання, передбачені у програмі навчальної практики, мають бути виконані в повному обсязі, результати виконаних робіт оформлені за вимогами та занесені в щоденник.

Список рекомендованої літератури

1. Плюта Л.В., Нечипоренко О.Л., Шкромада О.І., Чекан О.М., Плюта Є.В. Клінічна та хімічна термінологія : навчальний посібник. Суми : Сумський НАУ, 2024. 221 с.
2. Камбур М.Д., Лівощенко Є.М., Плюта Л.В. Анатомія з латинською ветеринарною термінологією. Розділ Osteологія: Навчальний посібник. Суми: СНАУ, 2022. 130 с.
3. Лівощенко Є.М. Методичні вказівки з дисципліни Анатомія з латинською ветеринарною термінологією, розділ: Нервова система. Суми: СНАУ, 2024. 66 с.
4. Лівощенко Є.М., Камбур М.Д. Щоденник з навчальної практики: Анатомія з латинською ветеринарною термінологією. Суми: СНАУ, 2024. 36 с.
5. Плюта Л.В., Лівощенко Є.М. Методичні вказівки з дисципліни Анатомія з латинською ветеринарною термінологією, розділ: Органи травлення (частина III. Середня кишка). Суми: СНАУ, 2024. 38 с.
6. Плюта Л.В., Лівощенко Є.М. Методичні вказівки з дисципліни Анатомія з латинською ветеринарною термінологією, розділ: Будова осьового скелету. Суми: СНАУ, 2023. 40 с.
7. Камбур М.Д., Лівощенко Є.М., Плюта Л.В. Анатомія з латинською ветеринарною термінологією розділ: Міологія. Суми: СНАУ, 2023. 36 с.
8. Дегтярьов П.А., Самойлюк В.В., Ушкалов В.О., Стегній Б.Т. Анатомія і фізіологія собаки: навч. посіб. Харків: ІЕКВМ, 2004. 123 с.
9. Дибенко К.А. Анатомічний українсько-латинсько-англійський словник-довідник: навч. посіб. Київ: Довіра, 1997. 343 с.
10. Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин. Osteологія: навч. посіб. Київ: Аграрна освіта 2001. 54 с.
11. Рудик С.К., Павловський Ю.О., Криштофорова Б.В. Хомич В.Т. та ін Анатомія свійських тварин: навч. посіб. Київ: Аграрна освіта, 2001. 575 с.
12. Boseckert S. Funktionell-anatomische Untersuchungen an den Zehengelenken (Articulationes interphalangeae) der Schultergliedma Be des Pferdes. Diss med vet, Mi.inchen, 2004.
13. Budras K-D, Rock S. Atlas der Anatomie des Pferdes. 4. Aufl. Hannover: Schli.itorsche, 2000.
14. Constantinescu Gh M. Clinical Anatomy for Small Animal I. Ames: Iowa State Press, 2002.
15. Frohlich I, Probst A, Polgar M, Sora M-C, Konig HE. Plastinierte P35-Gehirnschnitte des Hundes - eine Basis fi.ir die klinische Untersuchung mit modernen bildgebenden Verfahren. Diss vet med, Wien, Tierarztl Mschr 2003; 90: 62-6.
16. Konig HE, Macher R, Polsterer-Heindl E, Sora M-C, Hinterhofer Chr, Helmreich M, Bock P. StoBbrechende Einrichtungen am Zehenendorgan des Pferdes. Diss vet med, Wien, Tierarztl Mschr 2022; 90: 267-73.
17. Liebich H-G. Funktionelle Histologie. 4. Aufl. Stuttgart, New York: Schattauer, 2004.
18. Maier J. Zur funktionellen Anatomie und Biomechanik des Ellbogengelenks (Articulatio cubiti) des Hundes (Canis familiaris). Habilitationsschrift, Miinchen, 2003.
19. Reese S., Budras K-D. Synoviale Eimichtungen (Synovialstrukturen) der BeckengliedmaBe. In: Budras, K.-D., Fricke W, Richter R: Atlas der Anatomie des Hundes. 6. Aufl. Hannover: Schliitersche Verlagsanstalt, 2000: 86-7.
20. Reese S., Budras K-D. Gelenke am Kopf. In: Budras, K.-D., Fricke W, Richter. Atlas der Anatomie des Hundes. 6. Aufl. Hannover: Schliitersche Verlagsanstalt, 2000: 106
21. Reese S., Budras K-D. Gelenke am Kopf. In: Budras, K.-D., Fricke W, Richter. Atlas der Anatomie des Hundes. 6. Aufl. Hannover: Schliitersche Verlagsanstalt, 2000: 106.